

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและแนวทางในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยดำเนินการตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
2. ขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษา
3. การบริหารงานวิชาการ
4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ
5. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหารเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความหมายของการบริหารนั้น ได้มี
นักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2540 : 16) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง การแก้ปัญหาให้
บรรลุตามเป้าหมาย ลักษณะของการแก้ปัญหอาจดำเนินการไปในรูปแบบของการตัดสินใจ และหรือการ
ปฏิบัติก็ได้ทั้งสองประการ

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2540 : 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็น
กิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดย
การใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

ธงชัย สันติวงษ์ (2542 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง งานที่ หัวหน้า
งานหรือผู้นำต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์
ที่ตั้งไว้ประสบผลที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเสริฐ เชนฐพันธ์ (2542 : 3) ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2542 : 1) โดยให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการปฏิบัติ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ชาลชัช อาจินสมาจาร (2540 : 8-10) กล่าวถึง ทักษะเกี่ยวกับการบริหารในยุคการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1951 เป็นทักษะของ เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ซึ่งถือว่าเป็นบิดาแห่งการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ทักษะของเทย์เลอร์ตั้งอยู่บนหลักการของการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้สรุปความสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้

1. ความเป็นเลิศของการบริหารอยู่ที่การรู้อย่างแน่นอนว่าเราต้องการให้คนทำอะไร และดูแลว่าเขาได้ทำงานอย่างดีที่สุด และแบบประหยัดค่าใช้จ่ายที่สุด

2. ไม่ควรนำแผนการบริหารซึ่งในระยะยาวก่อให้เกิดความไม่พอใจทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างมาใช้

3. สิ่งที่คนงานต้องการจากนายจ้างนอกเหนือจากสิ่งอื่น ๆ ก็คือค่าจ้างสูง และที่นายจ้างต้องการจากคนงานมากที่สุดก็คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ

หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ มีดังนี้ คือ

1. หลักเรื่องเวลา ถือว่าการวัดความสามารถในการผลิต โดยการจับเวลาในการผลิต และการตั้งเวลามาตรฐานสำหรับการผลิตทั้งหมด

2. หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง ถือว่าอัตราค่าจ้างควรจะได้สัดส่วนกับความสามารถในการผลิตของแต่ละบุคคล

3. หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ กล่าวคือ ฝ่ายวางแผนและฝ่ายปฏิบัติการควรแยกออกจากกัน การวางแผนควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ส่วนงานปฏิบัติการควรเป็นของฝ่ายคนงาน ฝ่ายบริหารควรวางแผน โดย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการของเวลาและข้อมูลอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการผลิต ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์และการจำแนกอย่างเป็นระบบ

4. หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เชื่อว่าวิธีการทำงานควรจะถูกกำหนดโดยฝ่ายบริหาร หลักการทำงานควรตั้งอยู่บนวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด

5. หลักการควบคุมฝ่ายบริหาร ดังนั้นฝ่ายบริหารควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการบริหารอย่างต่อเนื่อง โดยนำเอาหลักการบริหารและควบคุมเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้

6. หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน ยึดถือความเคร่งครัดในระเบียบวินัยในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

จำเนียร พลหาญ (2553 : 5-6) กล่าวถึง แนวคิดพฤติกรรมและหน้าที่ผู้บริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) ดังนี้

1. การวางแผนงาน (To Plan) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ คาดการณ์การทำงานโดยการวางแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบล่วงหน้า

2. การจัดองค์กร (To Organize) หมายถึง การเสริมสร้างองค์การด้านคนและวัสดุ สิ่งของ เพื่อการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

3. การควบคุมบังคับบัญชา (To Command) หมายถึง การออกคำสั่ง ควบคุมบังคับบัญชาให้คนงานปฏิบัติตามหน้าที่ในหน่วยงาน

4. การประสานงาน (To Coordinate) หมายถึง การประสานการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ในหน่วยงานให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

5. การควบคุม (To Control) หมายถึง การควบคุมให้สิ่งต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ ดำเนินการไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนด ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในขณะดำเนินงาน

ในปี ค.ศ. 1892 ลูเทอร์ กุลิก (Luther Gulick) และ ลูเทอร์ เออร์วิค (Luther Urwick) ได้พยายามขยายแนวคิดการบริหารของ ฟาโย โดยหาคำตอบว่าหน้าที่ของผู้บริหารมีอะไรบ้าง และสรุปว่าผู้บริหารควรมีหน้าที่ 7 อย่าง เรียกว่า POSDCORB ดังนี้

P-Planning หมายถึง การวางแผน

O-Organizing หมายถึง การโครงสร้างหรือรูปแบบการทำงานในองค์กร

S-Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล

D-Directing หมายถึง การสั่งการ การติดตาม และการดูแลการปฏิบัติตามคำสั่ง

Co- Coordinating หมายถึง การประสานงานหรือการติดต่อสัมพันธ์กันในองค์กร

R-Reporting หมายถึง การรายงานผลการทำงาน

B-Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน

ชาลส์ ฮาจินสมาจาร (2540 : 13) กล่าวถึง แคมเบอร์รี่ (Cubberley) ได้ยึดแนวบริหารของเทย์เลอร์ เกี่ยวกับหลักการ 3 ประการของผู้ตรวจการศึกษา คือ

1. การจัดองค์การ (Organization) ผู้ตรวจการศึกษาจะต้องเป็นผู้จัดองค์การของงานดำเนินงานในโรงเรียน โดยเป็นผู้วางนโยบายให้โรงเรียนปฏิบัติ
2. การบริหาร (Executive) ในสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการ
3. การนิเทศ (Supervision) ผู้ตรวจการศึกษาจะต้องเป็นผู้นิเทศของงานดำเนินงานในโรงเรียนควรรู้ทางวิชาชีพและความหยั่งเห็นจะต้องปรากฏออกมาในรูปของงานประจำวันของครูและนักเรียน

จำเนียร พลหาญ (2553 : 8) ได้กล่าวถึงการบริหารในยุคการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ จากแนวคิดของ แมรี พาร์เคอร์ ฟอลเลต (Mary Parker Follett) สรุปได้ดังนี้ ฟอลเลต เชื่อว่า การรู้จักจิตใจคนจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน นำไปสู่เป้าหมายการทำงานที่ดี ซึ่งสรุปหลักการร่วมมือในการทำงานดังนี้

1. แต่ละแผนกขององค์กรใด ๆ จะต้องมีความร่วมมือในแนวราบ แทนที่จะเป็นความร่วมมือในแนวตั้งโดยผ่านทางผู้บริหารสูงสุดขององค์กร
 2. ความร่วมมือจะต้องมีทั้งในขั้นวางแผนและขั้นนำแผนออกปฏิบัติ
 3. ความร่วมมือไม่ใช่ทำเป็นครั้งคราว แต่จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง
- ดังนั้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหาร หมายถึง ทักษะ แนวคิดต่าง ๆ ที่นักวิชาการคิดค้นหรือสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน และนำไปสู่เป้าหมายในการทำงานที่ดี

1.3 หลักการบริหารโรงเรียน

หลักการบริหารโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียน ดังนี้

วิจิตร วรุตบางดูร (2542 : 112) ได้เสนอหลักเกี่ยวกับบริหารโรงเรียนเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศมีลักษณะ ดังนี้

1. การบริหารมีลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ ไม่ยึดกฎระเบียบเคร่งครัดจนเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของงาน เมื่อมีอุปสรรคผู้บริหารจะให้ความช่วยเหลือแก้ไขเพื่อให้งานสำเร็จผู้บริหาร ไม่นิยมการลงโทษ แต่มุ่งสร้างความเข้าใจเพื่อป้องกันความผิดพลาด
2. ผู้บริหารไม่ทำตนเป็นเจ้านาย หรือเป็นคนชั้นสูง สัมผัสหรือแตะต้องไม่ได้ แต่จะร่วมทำงานกับครูด้วยความนับถือ ทำหน้าที่ผู้นำที่มีหัวหน้าพร้อมที่จะแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารและครูจะคลุกคลีอยู่กับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนรักการเรียนรู้ เรียนด้วยความสนุก และทุ่มเทให้กับการเรียนเต็มศักยภาพ โดยได้ ผลตอบแทนที่น่าสนใจและคุ้มค่า
3. ผู้บริหารจะไม่ใช้อำนาจเผด็จการในการตัดสินใจ แต่จะฟังการวิเคราะห์ข้อมูล

สถานการณ์ และการปรึกษาหารือกับครู แก้ปัญหา และตัดสินใจ โดยกลุ่ม และพยายามรักษา ความเป็นกลุ่ม

4. ผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียน และให้ความเชื่อถือในความผูกพัน ความเอาใจใส่และความคิดสร้างสรรค์ของครูมากกว่าการสอน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. ผู้บริหารจะคัดเลือกบรรจุครูอย่างพิถีพิถัน พัฒนาบุคคลอยู่ตลอดเวลาตอบแทน และรักษาคณติไว้ และไม่เกรงกลัวที่จะต้องขจัดคนไม่ดีออกไป

6. ผู้บริหารถือเป็นหน้าที่ที่จะทำทุกอย่างให้ครูอยู่ดี มีความกระตือรือร้นในการทำงานและร่วมกิจกรรมกลุ่ม และแสวงหาความร่วมมือช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาสนับสนุนการทำงานของครู

7. บุคลากรทุกฝ่ายมีความเชื่อมั่นในตนเองนับถือและเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารและนักเรียนมุ่งมั่นรับผิดชอบต่อประสิทธิผลการเรียนการสอน คิดค้นวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนเจริญงอกงามและประสบผลสำเร็จ

8. หลักสูตรที่เปิดสอนกว้างขวางมีวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ มีความยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลง และครอบคลุมเป้าหมายของการจัดการศึกษา

9. การเรียนการสอนให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด และขั้นตอนในการแก้ปัญหาไม่กระตุ้นนักเรียนเพื่อสอบเพียงอย่างเดียว

10. โรงเรียนมีเป้าหมายชัดเจนและเข้มแข็ง โดยที่บุคลากรทุกฝ่ายรู้เป้าหมายของโรงเรียนการประเมินผลงานจะยึดเป้าหมายเป็นหลักและวิธีการไปสู่เป้าหมายนั้นมีความยืดหยุ่นได้

11. สุขภาพของนักเรียนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้ความสนใจและถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

สรุปได้ว่า หลักการบริหาร โรงเรียนเป็นการบริหารเพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาและเพื่อมุ่งประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

2. ขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษา

ขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2539 : 12) จำแนกงานบริหาร โรงเรียน ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การบริหารงานด้านวิชาการ ได้แก่ งานในด้านการบริหารบุคลากรทางการสอน การบริหารงาน ตารางสอน แบบเรียน และการประเมินผลการศึกษา

2. การบริหารงานด้านกิจการนักเรียน กล่าวถึง การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดบริหาร
 แนะแนว การรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน รวมทั้งการจัดบริการด้านอื่น ๆ เช่น บริการสุขภาพ
 นักเรียน บริการอาหารกลางวัน เป็นต้น

3. การบริหารงานด้านธุรการ คือ งานธุรการด้านต่าง ๆ เช่น งานสารบรรณ งาน
 การเงิน งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ดูแลรักษาอาคารสถานที่ เป็นต้น

วีรชัย วรรณศรี (2546 : 9) กล่าวว่า การบริหาร โรงเรียน คือ กระบวนการต่าง ๆ ในการ
 ดำเนินงานในสังคม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29-33) กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน
 ดังนี้

1. งานวิชาการ ขอบข่ายภารกิจสถานศึกษาด้านวิชาการตามกฎกระทรวงว่าด้วยการ
 กระจายอำนาจ มี 17 ด้าน ได้แก่

1.1 การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.9 การนิเทศการศึกษา

1.10 การแนะแนวการศึกษา

1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.17 การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ มีขอบข่ายภารกิจที่ต้องปฏิบัติ 22 ด้าน ได้แก่

2.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ

2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินและการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

2.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณตามที่ได้รับจัดสรร

2.4 การขอโอนและการเปลี่ยนแปลงงบประมาณตามที่ได้รับจัดสรร

2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

2.6 การตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณ

2.7 การตรวจสอบติดตามการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ

2.8 การระดมทรัพยากร

2.9 งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

2.10 งานกองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

2.11 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.12 การเบิกจ่ายจากคลัง

2.13 การรับเงิน การเก็บรักษาเงินและการจ่ายเงิน

2.14 การนำเงินส่งคลัง

2.15 การจัดทำบัญชีการเงิน

2.16 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.17 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

2.18 การวางแผนพัสดุ

2.19 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือ

สิ่งก่อสร้าง

2.20 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

2.21 การจัดหาและจัดทำพัสดุ

2.22 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

3. การบริหารงานบุคคล มีขอบข่ายภารกิจที่ต้องปฏิบัติ 20 ด้าน ได้แก่

3.1 การวางแผนอัตรากำลัง

3.2 การเฉลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครู

3.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

3.4 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.5 การเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.6 การลาทุกประเภท

3.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

- 3.8 การดำเนินการทางวินัย การลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.9 การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 3.10 การรายงานผลการดำเนินการทางวินัย และการลงโทษ
- 3.11 การอุทธรณ์และร้องทุกข์
- 3.12 การออกจากราชการ
- 3.13 งานทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.14 การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 3.15 การส่งเสริมประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 3.17 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณสำหรับข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษา

- 3.18 การส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา

- 3.19 การสนับสนุน ส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตและการขอต่อใบอนุญาต

ประกอบวิชาชีพ

- 3.20 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 4. การบริหารงานทั่วไป มีขอบข่ายภารกิจที่ต้องปฏิบัติ 22 ด้าน ได้แก่
 - 4.1 การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 - 4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 - 4.3 การวางแผนบริหารงานการศึกษา
 - 4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
 - 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 - 4.6 การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้
 - 4.7 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
 - 4.8 การดำเนินงานธุรการ
 - 4.9 การดูแลอาคาร สถานที่ และสภาพแวดล้อม
 - 4.10 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
 - 4.11 การรับนักเรียน
 - 4.12 การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ขุม รวม หรือเลิกสถานศึกษา
 - 4.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
 - 4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.15 การทัศนศึกษา

4.16 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.18 การส่งเสริมสนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน

องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

4.20 การรายงานผลการปฏิบัติงาน

4.21 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.22 การจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

ศาสตราจารย์ ดร. ศาสตราจารย์ (2550 : 40) กล่าวว่า การบริหาร โรงเรียน คือ กระบวนการหรือการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านการศึกษา ซึ่งรวมถึงการบริหารคน การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารวิธีการจัดการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินงานที่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การบริหารงานวิชาการ

3.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะความหมายของการบริหารงานวิชาการนั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

รามสเยอร์ และคณะ (Ramsyer and others) (จักรกฤษ วิชา. 2548 : 12) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา

ชาติ สະตะ (2549 : 7) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์ทุกชนิดที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

ละเอียด กลิ่นลำดวน (2550 : 12) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากความหมายของการบริหารวิชาการของโรงเรียนดังกล่าว สรุปได้ว่าการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียน หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวเนื่องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.2 ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษานั้น จะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานทางวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัด โปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของ สถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะ เกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

ชาติ สະตะ (2549 : 9) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่า สถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใด พิจารณาได้ จากงานวิชาการ ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานช่วยสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิชาการจึงถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการศึกษาทุกระดับ จึงถือว่าเป็นหัวใจ ของโรงเรียนถ้างานวิชาการอ่อนงงานอื่นจะอ่อนตามไปด้วย

ละเอียด กลิ่นลำดวน (2550 : 13) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญของ สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพ ค่านิยม ทั่วไปมักจะถือผลงานทางวิชาการเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา การบริหารงาน วิชาการที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร

จากการศึกษาของสมิทธ์ และคณะ (Smith and others) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 1) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานในความ รับผิดชอบของผู้บริหาร โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. การบริหารงานบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5

7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

จากข้อมูลข้างต้น สรุปความสำคัญของการบริหารงานวิชาการได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้นหลักสูตรจะเป็นตัวกำกับในเนื้อหาความรู้ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.3 การบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

การบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีดังนี้

2.3.1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 25) ได้กล่าวถึงการกำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้
2. การสอนและพัฒนาคุณภาพการสอน
3. กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ)
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด
5. การวัด ประเมินผล และมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพ

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 59-72) ได้กล่าวถึงขอบข่าย/กิจกรรมการบริหารงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดการ โดยผู้บริหารจะต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นองค์ความรู้เดิม โดยจะต้องนำมาจัดให้เป็นระบบ และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายวิชาและช่วงชั้น โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ตลอดจนต้องคำนึงถึงความพร้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชาตามหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงในชุมชนแทนการเรียนรู้จากสิ่งที่ไกลตัว เสริมสร้างพื้นฐานการคิดการ

เรียนรู้และการแก้ปัญหา ตลอดจนเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ศักยภาพพื้นฐานในการคิด การทำงาน และ การพัฒนาตนเอง

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนของผู้เรียนและวิธีการสอนของครูซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิต และทักษะในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี และ การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 สื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจะต้องจัดให้สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น สื่อเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกการสอน วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และนอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เครื่องช่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งหลักสูตรใหม่มิได้ละทิ้งหนังสือ แบบเรียนเก่า ๆ โดยสิ้นเชิง องค์ความรู้ใหม่ก็ยังคงต้องอาศัยหนังสือเก่ารวมอยู่ด้วยตามความเหมาะสม

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ เป็น 3 ระดับ คือ การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และระดับชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำผล นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผล การประเมิน ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนระดับชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วย การประเมินระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ตามที่กระทรวงกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2. การวิจัยในชั้นเรียน ผลจากการประเมินผู้เรียนจะทำให้ครูได้รับรู้ข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน และคิดหาวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งวิธีหนึ่งที่ครูสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำเอาการวิจัยมาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่เรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบ จากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการคิดพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอน ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้ คือ

2.1 ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียนที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนาได้

2.2 ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

2.3 การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกันกับการเรียนการสอน เก็บข้อมูลและบันทึกผลแล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

3. การสอนซ่อมเสริม เป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่ครูจัดให้สำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ การสอนซ่อมเสริมอาจจัดขึ้นภายหลังเมื่อครูได้ดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนแล้ว พบว่า ความสามารถของผู้เรียนไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากผลการตรวจสอบของครูจะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้ครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ด้วยวิธีการสอนอาจทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 การสอนแบบตัวต่อตัว

3.2 การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย

3.3 นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน

3.4 สอนโดยบทเรียนสำเร็จรูป

3.5 ให้ทำแบบฝึกหัด เรียนด้วยตนเอง

3.6 ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม

3.7 การเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

การสอนซ่อมเสริมจะมีประสิทธิภาพ ถ้าหากครูมีความตั้งใจสอน มีความสนใจต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคลอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การเตรียมการสอน การบันทึกการสอน การเตรียมสื่อช่วยสอน ทุกครั้งที่สอนควรสังเกต จดบันทึกเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดการศึกษาให้บรรลุจุดหมายได้ขึ้นอยู่กับแต่เฉพาะการสอนในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นวิธีการที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์ กตัญญู มีความเมตตา กรุณา รักใคร่กลมเกลียว สัมผัสสามานสามัคคีและมีวินัย มีภาวะของการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ถ้าการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

5. กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา การนิเทศภายใน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือ การศึกษาของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในเป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษา และครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของสถานศึกษาให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

6. การประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสถานศึกษาจะต้องทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและต่อสาธารณชน เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 6.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 6.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 6.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.4 การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 6.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 6.8 การผจญระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 71) ได้กำหนดขอบข่าย/ภารกิจในการบริหารงานวิชาการไว้ โดยกล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาคำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 72) ได้เสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ ต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 การนเทศเพื่อพัฒนาการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา

1.4 การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้

เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

2.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา

สาระการเรียนรู้ และผู้เรียน

2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย
ปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้

2.4 การใช้การแนะแนวให้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

2.5 การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้
หลากหลายและต่อเนื่อง

3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย

3.1 การกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 การจัดทำเอกสาร หลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและ
ประเมินผลของสถานศึกษา

3.3 การวัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียน และ
อนุมัติผลการเรียน

3.4 การจัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการส่งเสริมกรณี
ที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.5 การจัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผล ประเมินผล

3.6 การจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน โดยคณะกรรมการ

3.7 การจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอน
ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

4.1 การจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

4.2 สนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานภายใน

สถานศึกษา

4.3 กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลการประกันคุณภาพ

การศึกษาของสถานศึกษา

5. การพัฒนาสื่อและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

5.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่
เหมาะสมเพื่อการศึกษา

5.2 การจัดหา จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและผู้เรียนอย่าง
เพียงพอและหลากหลาย

6. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

6.1 การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้พอเพียงและ

สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

6.2 การส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

7.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

7.2 การรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ประกอบด้วย

8.1 การดำเนินการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

8.2 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

8.3 การสนับสนุนและช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างชุมชน สรุปได้ว่า การที่จะบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ

4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 29-30) ได้กำหนดแนวทางในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา สรุปสาระสำคัญตามขอบข่ายภารกิจงานวิชาการ 17 ด้านไว้ดังนี้

4.1 การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 312) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถทำได้ 2 รูปแบบคือการปรับหลักสูตรระดับกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น และการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นเสริมหลักสูตรกลาง

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 52 -58) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า ไม่ว่าหลักสูตรระดับใดจะต้องมีการวางแผนอย่างมีกลยุทธ์เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาและแนวทางการดำเนินการพัฒนา จะต้องจัดให้มีคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ร่วมกันพิจารณากำหนด โดยนำเอาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นมาใช้ประกอบการพิจารณา ดำเนินการ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 135) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญ เพราะหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทที่พัฒนาในระดับชาติ มีการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคมในลักษณะกว้าง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน เนื้อหาสาระ และประสบการณ์บางอย่าง ไม่สามารถประมวลรายละเอียดตามสภาพ เศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น บางเนื้อหาสาระไม่อาจสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

มานิต สิทธิศิริ (2543 : 39) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับปรุง ขยาย หรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน แผนการสอนสู่การเรียนการสอน กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
2. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ
3. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นนั้น หมายถึง สถานศึกษากำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคม วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้ แล้วกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ นำข้อมูลสารสนเทศ

ของสถานศึกษาและชุมชนมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

4.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

การวางแผนงานด้านวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 70) กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา 3 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางของการบริหารงานวิชาการ เพื่อจะให้เห็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา กำหนดเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 กำหนดคุณลักษณะของโรงเรียน

1.2 กำหนดทิศทางของการดำเนินงาน

1.3 กำหนดวิธีการดำเนินงาน

2. การจัดสายงานบริหารวิชาการ

2.1 การจัดแบบแนวตั้ง เป็นรูปแบบของการจัดสายงาน โดยเริ่มต้นที่ชั้นต่ำสุดไปถึงชั้นสูงสุดของสถานศึกษานั้น ๆ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2 การจัดแบบแนวนอน เป็นรูปแบบของการจัดสายงาน โดยถือเกณฑ์ของระดับชั้นเรียน คือหนึ่งระดับมีผู้สอนเพียงคนเดียวหรือเรียกว่าการสอนประจำชั้น

3. การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ

3.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.2 กำหนดงานที่จะทำต่อไป คือ การกำหนดงานขึ้นมาใหม่เพื่อส่งเสริมงาน

วิชาการ

3.3 แผนปฏิบัติงานประจำปี

3.4 ปฏิทินปฏิบัติงาน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 98) กล่าวว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ บางครั้งจะถูกกำหนดมาอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดปฏิทินการศึกษา การกำหนดการลงทะเบียนและวัดผล แต่ในบางครั้งการวางแผนจะอยู่ในความคิดของผู้บริหารและครูอาจารย์ เช่น ครูอาจารย์จะรู้ว่าตนเองจะสอนอย่างไร เมื่อสามารถวางแผนเป็นขั้นตอนตามลักษณะการทำงานได้ งานนั้นย่อมสำเร็จด้วยดี โดยการดำเนินการดังนี้

1. การจัดประมวลการสอน หลักสูตรได้กำหนดครายไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการ โดยความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ โดยจะวางแผนภาคการศึกษา

โดยเฉพาะวิชาที่มีหน่วยกิตและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา ด้วยเหตุนี้ประมวลการสอนจึงเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษา แล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น เช่น รายสัปดาห์ เป็นต้น สถานศึกษาสามารถที่จัดตามความเหมาะสม แต่เมื่อรวมแล้วก็จะได้ครบตามที่หลักสูตรกำหนด

2. การจัดแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนมีวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรีอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจโดยละเอียด

3. การจัดตารางสอน เป็นการกำหนดวิชา และเวลาเรียนที่จะเรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์

4. การจัดชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนในระดับการศึกษาชั้นต้น จะแบ่งกลุ่มนักเรียนได้ดังนี้

4.1 การจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถของนักเรียน

4.2 การจัดแบ่งตามรายชื่อ จัดโดยการคละกันไปตามบัญชีรายชื่อ

4.3 การจัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษที่นักเรียนลงทะเบียนเรียน เช่น

ประเภทกีฬา ประเภทดนตรี เป็นต้น

4.4 การจัดแบบผสมผสาน กล่าวคือ บทเรียนกลุ่มเดียวกันบางครั้งก็เรียนวิชาเดียวกัน แต่ถ้าเป็นวิชาเลือกก็จะเรียนร่วมกับผู้ที่เรียนวิชาเลือกนั้น ๆ

5. การจัดครูอาจารย์เข้าสอน การจัดครูเข้าสอนเป็นงานของฝ่ายวิชาการที่จะต้องพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้อง โดยการสำรวจความพร้อม คุณสมบัติ และภาระงานของครูอาจารย์

6. การสอนซ่อมเสริม เป็นการสอนกรณีพิเศษ นอกเหนือไปจากการสอนตามแบบแผนปกติ เพื่อแก้ไขบกพร่องหรือเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสอนซ่อมเสริมมี 4 ลักษณะ คือ

6.1 สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน

6.2 สอนซ่อมเสริมขณะที่ทำการสอน

6.3 สอนซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว

6.4 สอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ฉลาดหรือเรียนเร็ว

7. การเลือกตำราเรียน ตำราเรียนหรือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ

โดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

8. คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ เพื่อจะได้ทำให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

9. การจัดทำคู่มือนักเรียนนักศึกษา คู่มือนักเรียนนักศึกษา เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำเพื่อแจกนักเรียนนักศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาใหม่ในวันลงทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนนักศึกษาเข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติตนได้ถูกระเบียบของสถานศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปจะจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรายปี

10. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสารและสารสนเทศของงานด้านวิชาการในสถานศึกษา

แมสซี และดักลาส (Massie and Douglas) (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553 : 99) ได้กำหนดการวางแผนเป็นกระบวนการอย่างมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเป้าหมาย ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการทำงาน เช่น การวางแผนการรับนักเรียนนักศึกษา การปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดเป้าหมายหากสามารถรวมความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ได้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา

2. การพิจารณาโอกาสและการพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่ตั้งไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้ นั่นคือ การมีข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น การวางแผนรับนักเรียนนักศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา สภาพตลาดแรงงาน และสภาพเศรษฐกิจ

3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นการนำเอาแผนที่มืออยู่ไปใช้อย่างมีเหตุผล เช่น งบประมาณที่เพียงพอ การจัดบุคลากรที่เหมาะสม และต้องมีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่

4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะงาน แบ่งงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้รู้ว่าทำงานอะไร เช่น ครูแต่ละคนจะสอนวิชาอะไร มีจุดหมายเชิงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะเลือกวิธีสอนและประเมินผลอย่างไร เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. การตรวจสอบแบบการทบทวน เป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน ในการประเมินผลสามารถตรวจสอบได้ 2 ลักษณะ คือ

5.1 การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนงานที่ดำเนินอยู่ให้ดีขึ้น

5.2 การประเมินผลรวบยอด เป็นการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นแผนหรือโครงการแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. วางแผนงานวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล

ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การจัดประมวลการสอน การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูอาจารย์เข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูในงานวิชาการ คู่มือนักเรียนนักศึกษาและการจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอน ทางวิชาการ มีการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศและติดตามและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติ เกี่ยวกับงานวิชาการ

4.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้ กรมวิชาการ (2545 : 23-24) กล่าวว่า การที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และ มุ่งสู่การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานนั้น บุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้ความมุ่งหวังสำเร็จนั้น คือ ครู และครูทุกคนควรตระหนักในความสำคัญและควรผนึกกำลังกันเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ด้วยการดำเนินการดังนี้

1. ครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นความสำคัญที่ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา
2. การครองตนของครู ครูจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัว และครอบครัว มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจรรยาบรรณใน วิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู ผู้เรียน และชุมชน

3. ประสานชุมชน ครูต้องเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ชุมชน ได้รับการยอมรับและศรัทธา จากชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดี สามารถนำชุมชนเข้ามาร่วมให้ การสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 92) กล่าวว่า การสอน มีความหมายหลายอย่าง เช่น

1. การถ่ายทอดความรู้
2. การฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ
3. การจัดสิ่งแวดล้อมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
4. การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
5. การสร้างหรือจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

6. การแนะแนวแก่ผู้เรียนเพื่อให้ศึกษาหาความรู้

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 124) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การใช้ศาสตร์ และศิลป์ของผู้สอน ในการถ่ายทอดความรู้ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การจัดประสบการณ์ การแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติ เป็นต้น โดยนำหลักสูตรมาเป็นแนวทางในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มี คุณสมบัติครบถ้วนตามความประสงค์ของหลักสูตร นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 151) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา อยู่ที่ การจัดการเรียนการสอนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดี ก็ ด้วยการวางแผนการบริหารงานด้วยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกระดับชั้นตามแนวปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
6. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนพิการ ด้อยโอกาส

และมีความสามารถพิเศษ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาให้ครูจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนพิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

4.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 45) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้นหรือการทำให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมี

ความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้นกับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2541 : 94) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

กู๊ด (Good) (สันติ บุญภิรมย์. 2552 : 52) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมแก่สถานศึกษาหรือระบบสถานศึกษา จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการ การใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามการประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

ทาบ (Taba) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 33) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด

นอกจากนี้ทาบได้ให้ขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาสาระหลักสูตร เพื่อให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. ตั้งวัตถุประสงค์
3. เลือกเนื้อหาวิชา
4. รวบรวมเนื้อหาให้เป็นระบบ
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดระบบประสบการณ์ในการเรียนรู้
7. ตั้งเกณฑ์การประเมินผล จะประเมินอะไรและวิธีใด

ไทเลอร์ (Tyler) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 32) กล่าวว่า จุดเน้นของหลักการ พัฒนาหลักสูตร 2 ข้อ คือ

1. การเน้นบทบาทของผู้เรียนในกระบวนการเรียน และต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

2. การเน้นการสอนความรู้รวบยอดนั้นควรจะรวมถึงความรู้ ซึ่งผู้เรียนได้รับนอกโรงเรียนด้วย ถ้าสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรที่ผู้เรียนเรียนอยู่

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการบูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสม นำหลักสูตรไปใช้ แล้วนิเทศ ติดตามประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

4.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

กิติมา ปรีดีคิลิก (2532 : 6) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำ การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ตลอดจนมีการอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนควรจัดความรู้ และคุณสมบัติอื่นที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เนื้อหาที่สอนยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่นที่เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่

สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะการคิด การจัดการ เชนิยสถานการณ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแกไขปัญหา เรียนรูจากประสบการณจริงและการปฏิบัติงานจริง
กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2549 : 8) ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู
ของนักเรียนไว้ 9 ประการคือ

1. การจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
 2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
 3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือนบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ และระหว่างกลุ่มประสบการณให้มากที่สุด
 4. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
 5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณต่าง ๆ
 6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแกไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
 7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
 8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ เป็นต้น และใช้ควบคู่ไปด้วย
 9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน
- บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา
1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเชนิยสถานการณ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแกไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณจริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องการผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ด้งาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศสิ่งแวดลอมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีจุดเริ่มต้นจากการได้รับการอบรมสั่งสอนในครอบครัว ชุมชน จากการได้รับฟังเรื่องเล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้าม ประเพณี วัฒนธรรมของสังคม ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมการสนทนาระหว่างกลุ่มเพื่อนฝูง และจากการทำงานดังนั้น การจัดการเรียนการสอน จึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนร่วมมือกันอย่างไรจึงทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความสามารถจนมีประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่าเพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของสังคม ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนจึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของโรงเรียนหรือกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมด

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนและจัดการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน นิเทศการเรียนการสอนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต

4.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ภัทธา นิคมานนท์ (2540 : 8) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาในการตัดสินใจ โดยการหาข้อสรุป ตัดสิน ประเมินค่าหรือตีราคา โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 67) กล่าวว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบ ครอบคลุมถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ คือ ประเมินว่ากิจกรรมทั้งหลายเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงใด บางกรณีต้องใช้ปริมาณจากการวัดมาพิจารณาตัดสินด้วยคุณธรรมแล้วลงข้อสรุป

สมนึก ภัททิษณี (2544 : 12) กล่าวว่า การวัดผล ประเมินผล หมายถึง การตัดสินหรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผล โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใด โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 173) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวัด มาทำการพิจารณาตัดสินเป็นระบบอย่างครอบคลุมเพื่อหาข้อสรุปด้วยคุณธรรม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 165) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลการเรียน หมายถึง กิจกรรมที่วัดเพื่อจะได้ทราบผลว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งสถานศึกษาหลายแห่งต่างได้กำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลของตน

สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง สถานศึกษากำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน ดำเนินการวัดผล ประเมินผล โดยเน้นตามสภาพจริง จัดให้มีการซ่อมเสริม มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆในรูปแบบสารสนเทศ พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

พจนานุกรม (2539 : 724) การวิจัย คือ การค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 12) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่เชื่อถือได้มีลักษณะดังนี้

1. เป็นกระบวนการที่มีระบบ
2. มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจน
3. ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบคอบ ไม่ลำเอียง
4. มีหลักเหตุผล
5. บันทึกและรายงานออกมาอย่างระมัดระวัง

สมบูรณ์ ตันยะ (2545 : 56) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการในการค้นคว้าหาความรู้ ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยวิธีการที่เชื่อถือได้ เพื่อจะนำความรู้ ความจริงนั้น ๆ ไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือเพื่อก่อให้เกิดความรู้และทฤษฎีใหม่ ๆ

ศุภมิตร นาดมทอง (2552 : 32) กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและการแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก เพื่อทำความเข้าใจและแสวงหาคำตอบของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยทำไปพร้อมกับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วย

กระบวนการที่เรียบง่าย เชื่อถือได้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครู ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาและครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีการประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

4.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 43) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

นิคม ชมภูหอง (2550 : 7) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ มุมหนังสือหรือห้องสมุด ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ และมีผู้ให้ความหมายและกำหนดกิจกรรมของห้องสมุดไว้ ดังนี้

สนอง เครือมาก (ธงชัย สุทธิชะพินทุ. 2548 : 28) กล่าวว่า ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยใช้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

อาคม จันทสุนทร (ธงชัย สุทธิพิณพ. 2548 : 28) กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งวิชาการที่รวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ใช้ค้นคว้าเพิ่มเติม

สรุปได้ว่า การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาสำรวจแหล่งเรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่ จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

4.9 การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 222) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายตามรูปศัพท์คือการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและปรับปรุง ตามรูปศัพท์จากพจนานุกรม หมายถึง การชี้แจง การแสดง การจำแนก

กลิคแมน (Glickman) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 222) ให้ความคิดเกี่ยวกับการนิเทศว่า เป็นแนวคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และการเตรียมพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

โกลแฮมเมอร์ และคณะ (Goldhammer and others) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 222) ได้สรุปจากคำจำกัดความการนิเทศไว้ว่า เป็นลักษณะงานที่มอบหมายให้ครูหรือผู้นิเทศที่จะกระตุ้นให้ครูหรือครูแนะแนวในโรงเรียนมีการพัฒนาในการที่จะนำวิธีการสอน สื่อการเรียนการสอนมาใช้โดยเน้นถึงทักษะในการติดต่อสื่อสารในการนิเทศ ปัจจุบันการนิเทศได้พยายามที่จะช่วยเหลือครู

แก้ปัญหา ช่วยเหลือครูในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

ในส่วนขั้นตอนของการนิเทศภายในนั้น มีนักการศึกษาได้เสนอแนวความคิดไว้ดังนี้

สังค์ อุทรานันท์ (2530 : 84) ได้เสนอแนะกระบวนการนิเทศการศึกษาในลักษณะต่อเนื่อง เป็นระบบ เป็นขั้นตอน เน้นการเสริมกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการนิเทศ โดยกำหนดกระบวนการไว้ 5 ขั้นตอน มีชื่อย่อว่า "PIDRE" (ไพ-ดี-เร) มีดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (P-Planning)

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน (I-Informing)

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติงาน (D-Doing)

ขั้นที่ 4 สร้างเสริมกำลังใจ (R-Reinforcing)

ขั้นที่ 5 ประเมินผลการนิเทศ (E-Evaluation)

แฮริส (Harris) (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 277) ได้สรุปกระบวนการนิเทศการศึกษาในรูปของ POLCA ไว้ดังนี้คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้าการกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีการปฏิบัติงาน และการวางโปรแกรมงาน
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละชั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่ โครงสร้างขององค์การ และการพัฒนานโยบาย
3. การนำสู่การปฏิบัติ (Leading) หมายถึง การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคคล การเร้าใจให้มีกำลังใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ๆ การสาธิต การจูงใจ และให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้น ส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆ และให้ความสะดวกในการทำงาน
4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้โอกาสในการทำงานตลอดจนระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ
5. การประเมินผล (Assessing) หมายถึง การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัยและการวัดผลการปฏิบัติงาน

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ

นิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจ้กระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดระบบการนิเทศ ดำเนินการนิเทศ ประเมินผล ติดตามและประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงาน วิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจ้กระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

4.10 การแนะแนวการศึกษา

การแนะแนวการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2543 : 24) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นงานบริการที่สำคัญอย่างหนึ่งในสถานศึกษา มี 5 บริการ ได้แก่

1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล
2. บริการสนเทศ เป็นบริการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ
3. บริการให้คำปรึกษา เป็นหัวใจของการบริการแนะแนว
4. บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นการช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีการวางโครงการชีวิตของตนเองทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและส่วนตัว
5. บริการติดตามผลและวิจัย จัดขึ้นเพื่อติดตามผลการให้ความช่วยเหลือที่สถานศึกษาได้จัดให้กับผู้เรียนว่ามีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่

กรมสามัญศึกษา (2544 : 20) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวในแง่ศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีประโยชน์ในการช่วยเหลือพัฒนานักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ศุภมิตร นาคมทอง (2552 : 38) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา

3. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

4. ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาหรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปได้ว่า การแนะแนวการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดระบบการแนะแนวทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ดำเนินการแนะแนว ติดตามและประเมินผล รวมทั้งประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาหรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

4.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2540 : 32-51) ได้สรุปว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับการประกันคุณภาพภายนอก เน้นพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข ด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยเป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสถานภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน สถานศึกษาสามารถใช้เป็นทิศทางในการพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมในการมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายในในระยะต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 29) สรุปว่า แนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาควรคำนึงถึงการค้นหาคำตอบสำคัญ 3 เรื่อง คือ นักเรียนทุกคนมีการเรียนรู้ และได้รับการบริการที่เหมาะสมจากสถานศึกษาหรือไม่ รู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อให้ นักเรียนประสบความสำเร็จดีขึ้น โดยการตอบคำถามทุกข้อต้องมีร่องรอยหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 161) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพ คือ พัฒนาผู้เรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปมี 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

มยุรี สมใจ (2550 : 4) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการไปอย่างสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งเป็นการจัดระบบการทำงานให้เกิดคุณภาพเป็นที่

ยอมรับได้ของสังคม สร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าสถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ตรงตามลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. จัดระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 2. กำหนดเกณฑ์การประเมินและเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
 3. วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
 4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
 5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
 6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา
 7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดระบบ โครงสร้างองค์กร กำหนดเกณฑ์การประเมินและเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

4.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

พจนี เทียมศักดิ์ (2543 : 14) การศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ความเป็นจริงจะสอนการศึกษาให้สอดคล้องกับชุมชนไม่ใช่เพียงสาระหลักสูตร จึงจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้ดีแต่ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน และโรงเรียนต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนด้วย

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 59) ได้วางแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน โดยการศึกษา สํารวจ ความต้องการ จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1. การศึกษา สํารวจ ความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัด โดยบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชนท้องถิ่น

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ดำเนินการเสริมสร้างความรู้และประสพการณ์ให้กับชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น
3. สนับสนุนและช่วยเหลือให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสพการณ์ระหว่างชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง สถานศึกษา ดำเนินการเสริมสร้างความรู้และประสพการณ์ให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนและช่วยเหลือให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสพการณ์ระหว่างชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น

4.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 29) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากรและการเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนเจริญก้าวหน้าต่อไป

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 68) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นไว้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ศุภมิตร นาดมทอง (2552 : 42) กล่าวว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาเหมือนกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนและชุมชนก้าวหน้าต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3. ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิทยาการในที่อื่น ๆ

4. จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง พัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการ ให้บริการด้าน วิชาการและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

4.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธ องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธ องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2546 : 16) กล่าวว่าไว้ว่า มาตรา 26 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

อู๋ต ตรีอุดม (2547 : 30) ได้สรุปว่าการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา วิชาการและคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุทธ องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน อื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชนกับ สถานศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา
2. จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา
3. ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัด

การศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

6. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในการร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา

การจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และสถานศึกษาต้องมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้
บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

2. จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

3. ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง

4. นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

5. ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติ จัดทำร่างและตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ

เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

4.16 การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 138) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการเลือกตำราเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบไว้ ดังนี้

1. ตำราเรียนเหมาะสม และตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรายวิชานั้น
2. เนื้อหาวิชาในตำราเรียนเขียนได้ถูกต้อง โดยพิจารณาจากผู้เขียนว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ลักษณะการอธิบายเนื้อหาวิชาพอเหมาะ กับวัยและความรู้ของผู้เรียน
4. ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา
5. ตำรามีบทสรุป แบบฝึกหัดท้ายบท เพื่อช่วยในการฝึกความรู้และทักษะ
6. มีหนังสืออ้างอิง บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ ตลอดจนคำอธิบาย ตารางและ

ในวิชานั้น ๆ

ภาพประกอบ

7. คุณภาพของการจัดพิมพ์ เช่น กระดาษ การเข้าเล่ม การตรวจคำผิด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 158-159) กล่าวว่า แบบเรียนหรือตำราเรียนเป็นเครื่องประหยัดเวลาในการสอนของครูอาจารย์ เนื้อหาบางอย่างครูอาจารย์อาจกำหนดให้นักเรียนไปค้นคว้าจากห้องสมุดตามหนังสือที่กำหนดให้อ่านเพิ่มเติม และนำมาอภิปรายหรือจัดทำเป็นรายงานเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ที่กว้างขวาง ตำราเรียนเป็นหลักในการกำหนดเนื้อหาตามหลักสูตรรายวิชาที่เรียน ด้วยเหตุนี้ ครูอาจารย์มีแนวโน้มที่จะใช้ตำราเรียนหรือแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง หรือเล่มที่ตนเองเขียนใช้เพียงเล่มเดียว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่แคบ ดังนั้น ครูอาจารย์ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

3. ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษา ทำการศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำและ ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

4.17 การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายแนวคิด ดังนี้

กิดานันท์ มลิทอง (2544 : 87) กล่าวว่า สื่อ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่ง และผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์

จริยา เหนียนเฉลย (2546 : 11) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุก สิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนิน ไปสู่ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 207) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็คือ วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์และวิธีการทางโสตทัศนศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1. จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อะและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ของสถานศึกษา

2. พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อะและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการเพื่อเป็นแหล่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อ ที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และชุมชน

5. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้และ พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดให้มีการกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดการและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีร่วมกัน พัฒนาบุคลากร พัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี ห้องสมุด รวมทั้งจัดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหาผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

5. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

5.1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่โรงเรียน มหาวิทยาลัย ถนนเลียบเมืองมหาสารคาม - ร้อยเอ็ด ตำบลเวียงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการครอบคลุม 13 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอแกดำ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอนาคู อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเชียงยืน อำเภอบรบือ อำเภอนาคู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอนาโพธิ์ อำเภอวาปีปทุม อำเภอนาเชือก อำเภอยางสีสุราช อำเภอภูกระดึง และอำเภอชื่นชม

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดขอนแก่น

5.2 วิสัยทัศน์ (Vision) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นองค์กรที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 พันธกิจ (Mission) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

- ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษามัธยมศึกษา
- พัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากล
- พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเป็นไทยและดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.4 เป้าประสงค์ (Goal) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

1. โรงเรียนในสังกัดจัดกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ
2. โรงเรียนในสังกัด พัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถได้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนส่งเสริมผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล

5.5 จำนวนสถานศึกษาและบุคลากร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 35 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา แยกเป็น โรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 12 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 14 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 9 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 38,130 คน มีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 85 คน มีครูผู้สอนจำนวน 1,824 คน รวมทั้งสิ้น 1,909 คน

5.6 ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพการจัดการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2553

ตารางที่ 1 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปีการศึกษา	
	2552	2553
ภาษาไทย	39.62	34.02
คณิตศาสตร์	32.18	26.55
วิทยาศาสตร์	37.95	29.89
ภาษาอังกฤษ	31.12	24.09
สังคมศึกษา	40.83	39.83
ค่าเฉลี่ย	36.34	30.88

ตารางที่ 2 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ปีการศึกษา	
	2552	2553
ภาษาไทย	41.77	42.32
คณิตศาสตร์	31.13	25.02
วิทยาศาสตร์	31.34	29.22
ภาษาอังกฤษ	27.93	20.36
สังคมศึกษา	32.13	32.92
ค่าเฉลี่ย	32.86	29.97

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ธงชัย สุทธิพิณฑุ (2548 : 175-182) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นต่อการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทั้ง 11 ด้านแตกต่างกัน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการต่างกัน มีความเห็นต่อการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม และรายด้านทั้ง 7 ด้านแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนมีความเห็นต่อการดำเนินงานวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

กรวรรณ จันทร์ผา (2549 : 88-91) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และระดับคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 อยู่ในระดับดี ส่วนการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน คือ การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา และการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ชาติ สะตะ (2549 : 73-94) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเขาสวนกวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
 วิชาภาษาไทย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่
 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปัจจัยด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
 วิชาวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล วิชาภาษาอังกฤษ ได้แก่ปัจจัยด้านกาพัฒนา
 ระบบประกันคุณภาพภายในและด้านการวัดผลและประเมินผล

บัวคำ ตั้งสุวรรณ (2549 : 84-87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนใน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนทั้ง
 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับจากมากไปหาน้อย
 คือ ด้านหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน งานห้องสมุด
 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน งานนิเทศการศึกษาและงานอบรมทางวิชาการ และเมื่อ
 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพแตกต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ
 ปัญหาการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนแตกต่างกัน

วัชรภรณ์ วิจารณ์ (2550 : 84-94) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการใน
 โรงเรียนเอกชน ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตาม
 ทักษะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า การบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนเอกชนที่จัด
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามทักษะของผู้บริหาร
 โรงเรียนและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3
 ลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการ และด้าน
 การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร
 โรงเรียนและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง
 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สิริจิต หอจันทิก (2550 : 67-70) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนใน
 สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ได้มีการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การ
 วางแผน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการสอน
 วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และงานห้องสมุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น
 กิจกรรมที่ปฏิบัติ คือ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางเพื่อกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน
 วางแผน โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคลากร กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานในการวัดผล
 ประเมินผล จัดประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนใน โรงเรียน ใช้สื่อที่เหมาะสมกับ
 เนื้อหาวิชา กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการใช้ห้องสมุด สำหรับกิจกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การ
 นำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดผลประเมินผล ให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ สํารวจความ

ต้องการของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน บันทึกผลการใช้สื่อ การสอน และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

สาคร คำแสน (2550 : 77-81) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านงานประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ ยกเว้นด้านวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานในสถานศึกษา และสถานภาพแตกต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร สถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ จำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอ ต่อจำนวนนักเรียน ครูสอนวิชาไม่ตรงกับสาขาที่สำเร็จการศึกษา ครูปฏิบัติงานพิเศษมากกว่างานสอน การจัดสรรงบประมาณสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยไม่สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างยั่งยืน งบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน การจัดสรรงบประมาณควรให้กับโรงเรียนโดยตรง ใ้ตะเก้าอี้ ของครูและนักเรียนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ อุปกรณ์ในห้องสำนักงานไม่ทันสมัย เท่าที่ควร โครงสร้างการบริหารงานไม่ชัดเจน เกณฑ์การประเมิน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กใช้ เกณฑ์ไม่เหมาะสม และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการมีน้อยเกินไป

ชัยวัฒน์ แก้วหล่อ (2551 : 140-142) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน และขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนและมีความคิดเห็น เกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูทั้ง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่มีอำนาจในการ พยากรณ์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ ด้านความรู้สึกรับเป็นส่วน หนึ่งขององค์กร ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ด้านความรู้สึกรับประสิทธิผลสำเร็จ ด้าน ความรู้สึกรับก้าวหน้าในงาน ด้านความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการ เรียนการสอน และด้านการเงินและสวัสดิการต่าง ๆ ส่วนแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนด้านที่ได้รับการเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล ได้แก่ การประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน กำหนดเกณฑ์ในการ ประเมินผลให้ชัดเจน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเกณฑ์มาตรฐาน ของชาติ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำเครื่องมือสำหรับวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับ จุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดให้ครูผู้สอนมีการประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ก่อนทุกครั้ง เพื่อทราบความรู้พื้นฐานและพัฒนาการของผู้เรียน

สุทิน วงศ์ประพันธ์ (2551 : 87-90) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ในการวิจัย ด้านแรงจูงใจ ด้านเจตคติต่อการวิจัย และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือด้านงบประมาณและด้านเวลา เมื่อเปรียบเทียบระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ที่มีขนาด และประสบการณ์ในการสอนต่างกัน พบว่า ครูผู้สอนที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกันมีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อโดยรวมแตกต่างกัน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อโดยรวมแตกต่างกัน

ปรีชัช โล่ชัย (2552 : 81-84) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 พบว่า 1. ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามทัศนะของหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา อายุและประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษาต่างกันทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง 1-5 ปีและมากกว่า 15 ปี มีทัศนะต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านอื่นไม่มีความแตกต่างกัน 3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 ได้แก่ ครูขาดความรู้ไม่เข้าใจเรื่องหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้อยังไม่เป็นระบบและมีการพัฒนาบ่อย ครูใช้การวัดผลและประเมินผลไม่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้ใส่ใจในเรื่องกระบวนการเรียนรู้อที่เป็นระบบและต่อเนื่องและบุคลากรยังขาดความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

ศุภมิตร นาดมทอง (2552 : 193-198) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อ ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน 13 ด้าน

แตกต่างกัน เมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นแตกต่างจากประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แวนซ์และแอนนา (Vance and Anna. 1996 : 186) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ผลการศึกษา พบว่าบุคลากรในหน่วยงานมีความต้องการให้ผู้บริหารให้ความสนใจดูแล ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารงาน

แมคคอย (McCoy. 2001 : 166) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนปรับปรุงห้องเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการใน 2 โรงเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดประสิทธิภาพของแผน ในการระบุความต้องการทางวิชาการทั้ง โรงเรียน และกำหนดว่าจะปรับปรุงอย่างไร บุคคลทั้ง 3 กลุ่มร่วมกันประชุมในกลุ่มงานและกลุ่มย่อย เพื่อทบทวนแผนปรับปรุงห้องเรียน ปัจจุบัน โดยการตรวจสอบข้อมูลทางวิชาการของนักเรียน อันเป็นการสนับสนุน โปรแกรมเดิมที่มีอยู่รวมทั้งเพื่อพัฒนาระบบการปฏิบัติการ และการประเมินแผนดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า แนวร่วมที่เกิดขึ้นคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 2 โรงเรียนที่แผนการปรับปรุงห้องเรียน ไปใช้นั้นจะต้องกล่าวถึงก่อนสร้างกระบวนการที่เป็นพื้นฐานของการปฏิรูปโรงเรียน ได้แก่ วัฒนธรรมโรงเรียน เวลาการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง การใช้ข้อมูลทางวิชาการของนักเรียนอย่างเหมาะสม และกระบวนการมีส่วนร่วมเมื่อนำแผนไปใช้แล้ว การวางแผนปรับปรุงห้องเรียนก็เชื่อมโยงความต้องการของนักเรียนเข้ากับการแทรกแซงที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีวินัยในการประยุกต์ใช้บางประการ ผู้นำโรงเรียนต้องชี้นำกระบวนการและส่งเสริมการร่วมมือกันปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น ครูและผู้ปกครองต้องมีความรู้สึกรู้สีกว่าเป็นสิทธิ์และความรับผิดชอบในกระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นจะต้องมองเห็นได้เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการของวงจรประจำปีแล้ว ชั้นเรียน โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนก็สามารถจะพัฒนาไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติร่วมกัน

มิงกุซชิ (Mingucci. 2002 : 451-A) ได้ศึกษาการประเมินผลของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีต่อการพัฒนาวิชาชีพของครูภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองระดับหลังมัธยมศึกษาจำนวน 8 คน ผู้ร่วมวิจัยที่ทำงานในโปรแกรมการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย ชุมชนได้อาสาดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียนวิชาการเขียนภาษาวิชาการเป็นเวลา 2 ภาคเรียน ติดต่อกัน ผู้ศึกษาได้สำรวจว่าผู้บริหารการศึกษาสามารถส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ด้านการศึกษาโดยการเข้าร่วมเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้อย่างไร และได้ศึกษาปัญหาที่ว่า

การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยในชั้นเรียนของครู ซึ่งให้นิยามง่าย ๆ ว่าเป็น “การสืบเสาะที่ครูดำเนินการเพื่อให้เข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติของตน” นั้นสามารถให้ประสบการณ์ในการพัฒนาวิชาชีพซึ่งผู้ร่วมวิจัยรับรู้ว่ามีผลต่อการสอนของตนมากกว่าหรือไม่

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลายวิธี ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการจดบันทึกภาคสนาม รวมทั้งบันทึกเรื่องสั้น ๆ ด้วย ผลการศึกษาพบว่า ครูที่ร่วมวิจัยได้ประโยชน์หลายด้านจากการฝึกปฏิบัติ เช่น ความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพเพิ่มขึ้น การยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น และความเชื่อมั่นในฐานะผู้วิจัยเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมกับนักเรียนเพิ่มขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนและมีความรู้สึกว่าทำงานได้สำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนในวิชาชีพอื่น ๆ อันเป็นผลของโครงการวิจัยในชั้นเรียน มีหลักฐานยืนยันว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถช่วยสร้างชุมชนและการเรียนรู้ด้วยการศึกษาได้ ผู้ร่วมวิจัยสามารถแบ่งปันปัญหาการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานได้ในลักษณะที่มีความสามารถในการผลิตงานด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนหลักการ ทฤษฎี และเทคนิควิธีวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานวิชาการ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป